

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА

THE UNIVERSITY OF KRAGUJEVAC
FACULTY OF MEDICAL SCIENCES

Елементи IIА и VIIА групе – добијање, особине и примена у фармацији.

II група (земноалкални метали)

ns^2

2

4 2
Be
Берилијум
9,012182

12 2
Mg
Магнезијум
24,305

20 2
Ca
Калцијум
40,078

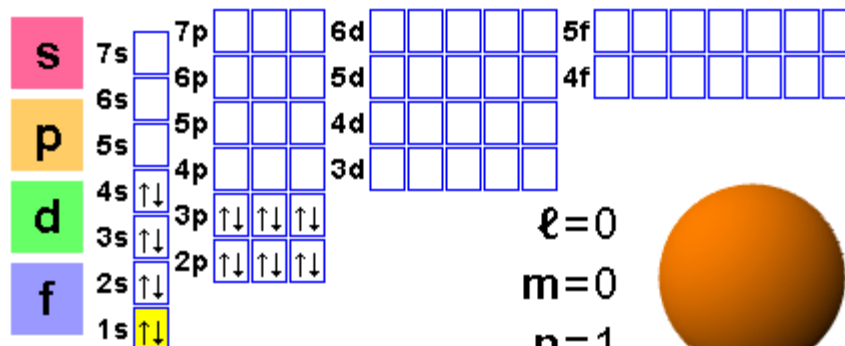
38 2
Sr
Стронцијум
87,62

56 2
Ba
Баријум
137,327

88 2
Ra
Радијум
(226)

20 2
Ca
Калцијум
40,078

$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 4s^2$

$\ell=0$
 $m=0$
 $n=1$

II a grupa

Be, Mg, Ca, Sr, Ba i Ra

Конфигурација ns^2

Оксидационо стање увек +2

Ниске вредности енергије јонизације, и прва и друга, електронског афинитета и електронегативности.

Опадају дуж групе.

Ва најтипичнији метал у хемијском смислу

Јонски радијуси су им мањи од јонских радијуса метала Ia групе у истој периоди

Be показује тенденцију грађења поларне ковалентне везе а Mg нешто мање.

Be

Берилијум прилично се рађликује од особина осталих елемената ове групе

Прва енергија јонизације 9,32 eV

Друга 18,21 eV.

Ипак једињења са +1 нису изолована иако су доказана у парној фази али нису стабилна

BeO амфотерни оксид као и Be(OH)₂

Be²⁺

јака Луисова киселина

соли имају велики степен хидролизе

Најважнији минерал берил $\text{Be}_3\text{Al}_2(\text{SiO}_3)_6$

Добија се електролизом BeCl_2

Лаган, тврд и жилав метал.

Користи се као заштита код зрачења

Додатак бронзи као антиоксидант

Користи се за пресвлачење метала

Не раствара се у води

Раствара се у 3М HCl и H₂SO₄ али врло споро у HNO₃

Раствара се у воденим растворима јаких база

Познате се многобројне соли Be, комплексна једињења као и органометална једињења

Mg, Ca , Sr i Ba

Налажење:

јако распрострањени посебно Ca

Mg

карналит $\text{KCl} \cdot \text{MgCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$

магнезит MgCO_3

доломит $\text{CaCO}_3 \cdot \text{MgCO}_3$

горка со MgSO_4

азбест MgSiO_3 и

разни алумосиликати

Ca

Кречњак, креда, мермер, калцит CaCO_3

Доломит $\text{CaCO}_3 \cdot \text{MgCO}_3$

Гипс $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$

Фосфорит $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_3$

Апатит $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_3 \cdot \text{CaF}_2$

Sr

Стронцит SrSO_4

Ba

Барит BaSO_4

Mg се користи као метал за легирање са Al (дуралуминијум) и директно добијање органометалних једињења познатих као Грињарови реагенси.

На ваздуху се брзо пресвуче слојем MgO

Остали метали у елементарном стању немају већу примену јер су јако реактивни

Лако реагују са:
водом једино Mg при загревању

са неметалима и граде хидриде, оксиде,
халогениде, нитриде итд.

Растварају се у свим киселинама не и базама.

Оксиди сви базни

Хидроксиди сви јаки

Важнија једињења

Mg

MgO као базна облога у
индустријским пећима

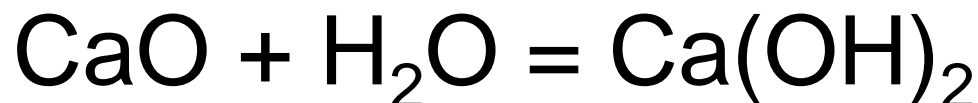

Ca

негашени креч CaO

Гачени креч Ca(OH)₂

Гипс $\text{CaSO}_4 \cdot 0,5\text{H}_2\text{O}$ – цемент

CaCl_2 средство за сушење
фосфорна дјубрива

Хлорати и перхлорати за пиротехничка
средства

Нитрити и цијаниди за нитрирање и
брунирање челика

Ba

Баријум BaSO_4 – снимање дигестивног
тракта

Mg и Ca изузетно важни за живи свет

Mg у хлорофилу а, зидови ћелија и многи ензими

Ca у костима и зубима, зидови ћелија итд

VII група (халогени елементи)

$ns^2 np^5$

17

9 F Флуор 18,9984032	2 7
17 Cl Хлор 35,453	2 8 7
35 Br Бром 79,904	2 8 18 7
53 I Йод 126,90447	2 8 18 18 7
85 At Астат (210)	2 8 32 18 18 7
117 Uus Унунсептійум (294)	2 8 32 32 18 7

$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^5$

17	2
Cl	8
Хлор	7
35,453	
1 2 3 4 5 6 7	-1

s	7s	7p	6d	5f
p	6s	6p	5d	4f
d	5s	5p	4d	
f	4s	4p	3d	
	3s	3p		
	2s	2p		
	1s			

$\ell=1$
 $m=0$
 $n=3$

VIIa група

F, Cl, Br, J, At

Конфигурација ns^2np^5

Сви неметали. Електронегативност, енергија јонизације и афинитет према електрону опада одозго на доле.

Оксидациона стања:

Типично **-1** (за флуор и једино)

Остали од **-1** до **+7**. Стабилнија су непарна оксидациона стања

F

Најелектронегативнији елемент.

Гас зеленкастожуте боје и врло отрован

У природи се налази само у облику једињења:

Флурит CaF_2

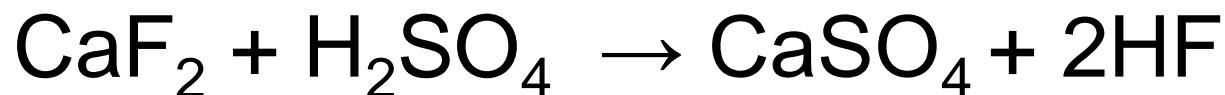
Криолит Na_3AlF_6

Апатит $3\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2 \cdot \text{CaF}_2$

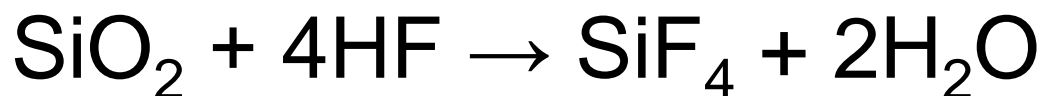
Топаз $\text{Al}_4(\text{SiO}_4)_3 \cdot \text{Al}(\text{OH})_3 \cdot \text{AlF}_3$

Добијање: електролизом смеше HF и KF
Врло реактиван елемент. Реагује врлолако са свим металима, чак и са племенитим металима и са већином неметала. Користи се за дезинфекцију воде и добијање различитих једињења (тефлон, фреони итд.)
Оксидационо стање искључиво -1.
Представник **HF**
Гас, врло отрован.
Чува се у пластичним боцама као и његов водени раствор (флуороводонична киселина).
Слаба киселина, соли флориди

Добија се дејством H_2SO_4 на флориде

Користи се за добијање разних флуорида
и нагризање стакла

Већина флуорида је растворна у води

Cl

По електронегативности је иза F и O.
Најраспрострањенији елемент ове групе.
У природи се налази искључиво у облику
својих једињења:

Морска со, камена со NaCl

Силвин KCl ,

карналит $\text{MgCl}_2 \cdot \text{KCl} \cdot 6\text{H}_2\text{O}$

Изузетно важан биогени елемент

гас, жутозелене боје, прилично растворан у води, врло отрован.

Добијање:

а) лабораторијски дејством јаких оксидационих средстава (KMnO_4 , $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$, CrO_3 , MnO_2 , PbO_2 , ..) на HCl

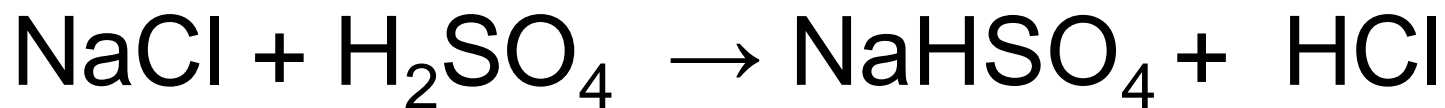
б) индустријски електролизом разних хлорида као споредни производ

Користи се за дезинфекцију воде, добијање разних хлорованих органских једињења и добијање HCl

Добијање:

а) лабораторијски

дејством H_2SO_4 на хлориде

б) индустријски директном синтезом

и као споредни производ

халогеновања органских

Оксидационо стање +1

Оксид **Cl₂O**

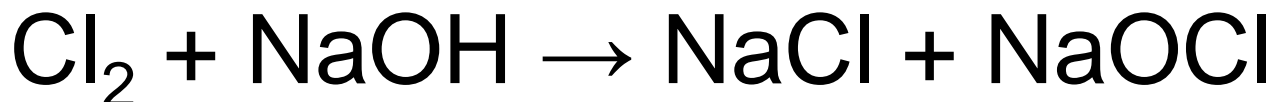
Кисео оксид, анхидрид **HClO**,

Слаба киселина али врло јако

оксидационо средство,

Соли хипохлорити.

Добија се увођењем хлора у хладан
раствор хидроксида.

Посебно важни NaClO и CaClOCl

Оксидационо стање +3

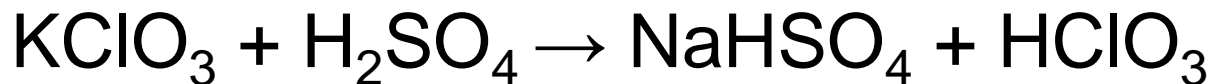
Оксид **Cl₂O₃** је нестабилан али је стабилна киселина **HClO₂** слаба киселина, соли хлорити.

Јача од HClO али слабије оксидационо средство.

Оксидационо стање +4

ClO₂, јако оксидационо средство, користи се као средство за бељење.

Добија се дејством H₂SO₄ на хлорате

Оксидационо стање +5

Оксид Cl_2O_5 , непостојан и кисео оксид,
анхидрид HClO_3 ,

Слаба киселина али јача од HClO_2 и
слабије оксидационо средство,
Соли хлорати.

Добија се уводјењем хлора у врели
раствор хидроксида:

па дејством јаче киселине.

Соли се користе у изради пиротехничких
средстава и у индустрији шибица

Оксидационо стање +7

Оксид **Cl₂O₇**, постојан и кисео оксид,
анхидрид **HClO₄**,

Најјача киселина али слабије
оксидационо средство од HClO₃,
Соли перхлорати.

Добија се загревањем хлората

па дејством сумпорне киселине

Br

По електронегативности је иза F, O и Cl.

По распрострањености је иза Cl и J.

У природи са налази искључиво у облику својих

једињења:

Обично прати једињења хлора у односу 1:300.

Најважнији бромкарналит $\text{MgBr}_2 \cdot \text{KBr} \cdot 6\text{H}_2\text{O}$

Течност (једино је још течна жива)
темноцрвене боје, врло отрован, мање
растворан у води, мање реактиван од
хлора јер је мање електронегативан и
биолошки безначајан.

Добија се дејством хлора на једињења
брома или дејством истих оксидационих
средстава на бромиде или HBr као и код
хлора али само лабораторијски.

Оксидациона стања од -1 до +7

Оксидационо стање -1

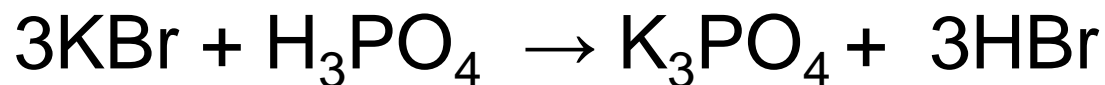
Представник HBr.

Гас, отрован и добро растворан у води
(бромоводонична киселина).

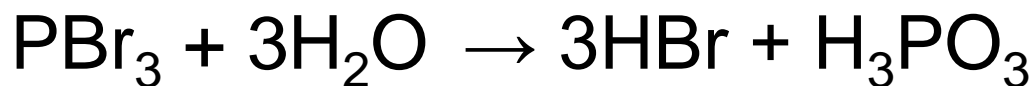
Врло реактиван и као гас и као киселина.

Соли бромиди, јака киселина

Добијање: дејством H_3PO_4 на бромиде

или хидролизом

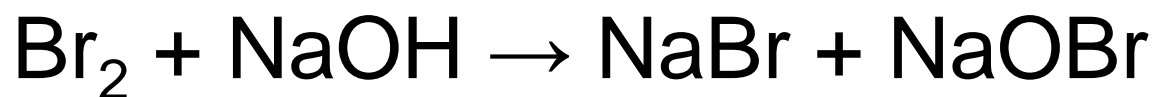
и као споредни производ бромовања органских
једињења

Oksidaciono stanje **+1**

Oksid **Br₂O** Kiseo oksid, anhidrid **HBrO**,

Slaba kiselina ali vrlo jako oksidaciono sredstvo,

Soli hipobromiti. Dobija se u reakciji broma sa hladanim rastvorom hidroksida.

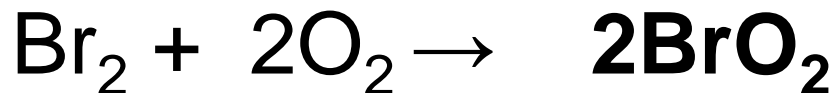
Оксидационо стање +3

Оксид **Br₂O₃** је нестабилан као и
киселина **HBrO₂** слаба киселина, соли
бромити.

Оксидационо стање +4

BrO₂, јако оксидационо средство, користи
се као средство за бељење.

Добија се пропуштањем електричне
варнице кроз смешу брома и кисеоника

Оксидационо стање **+5**

Оксид **Br₂O₅**, непостојан и кисео оксид,
анхидрид постојане **HBrO₃**,

Слаба киселина али јача од HClO и слабије
оксидационо средство,

Соли бромати.

Добија се уводјењем брома у врели раствор
хидроксида:

па дејством јаче киселине.

Соли се користе као оксидациона средства

Оксидационо стање **+7**

Оксид **Br_2O_7** , непостојан и кисео оксид,
анхидрид непостојане **HBrO_4** ,

Најјача киселина али слабије
оксидационо средство од **HBrO_3**

Соли пербромати

J

По електронегативности је иза F, O и Cl .

По распрострањености је иза Cl.

У природи са налази искључиво у облику својих једињења:

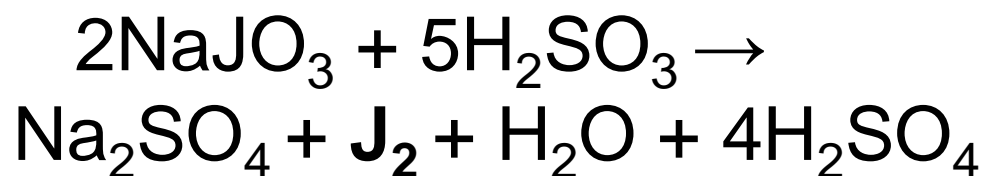
Обично прати једињења хлора

Из чилску шалитру као $\text{Ca}(\text{JO}_3)_2$

Најважнији је NaJO_3 који се налази у пепелу након спаљивања неких алги

Чврст, тамнољубичасте боје, мање растворан у води од хлора али се раствара из додаток KJ, добро растворан у алкохолу (јодне тинктуре), мање реактиван од брома и биолошки значајан.

Добија се дејством воденог раствора SO₂ на пепео настао сагоревањем алги богатих јодом

или дејством хлора на јодиде или дејством истих оксидационих средстава на јодиде или HJ као и код хлора али само лабораторијски

Оксидациона стања од -1 до +7

Оксидационо стање -1

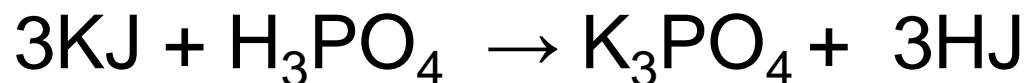
Представник HJ.

Гас, отрован и добро растворан у води
(јодоводонична киселина).

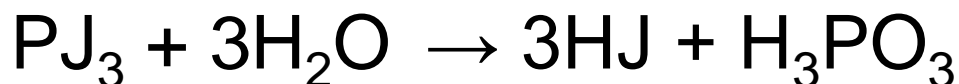
Врло реактиван и као гас и као киселина.

Соли јодиди, јака киселина

Добијање: дејством H_3PO_4 на јодиде

или хидролизом

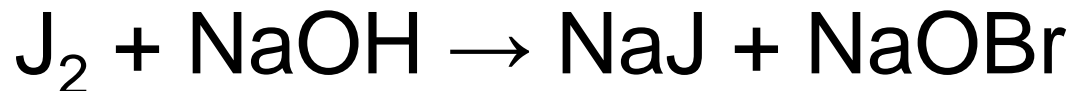

и као споредни производ јодовања органских
једињења

Оксидационо стање +1

Оксид **J₂O**, нестабилан и кисео оксид,
анхидрид стабилне **HJO**, слаба киселина
али врло јако оксидационо средство,
Соли хипојодити.

Добија се у реакцији брома са хладним
раствором хидроксида.

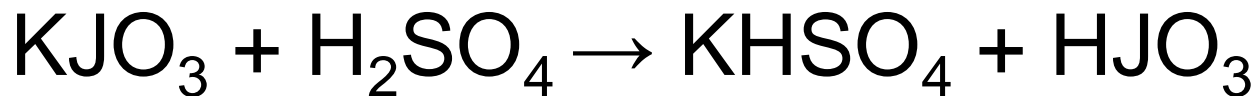

Оксидационо стање **+3**

Оксид **J₂O₃** је нестабилан као и киселина **HJO₂** слаба киселина, соли бромити.

Оксидационо стање **+4**

JO₂, јако оксидационо средство
Добија се дејством H₂SO₄ на јодате

Оксидационо стање +5

Оксид J_2O_5 , постојан и кисео оксид, анхидрид постојане HJO_3 , Слаба киселина али јача од HJO и слабије оксидационо средство, Соли јодати.

Добија се уводјењем јода у врели раствор хидроксида:

па дејством јаче киселине. Или окидацијом јода са азотном киселином

Соли се користе као оксидациона средства

Оксидационо стање **+7**

Оксид **J_2O_7** , непостојан и кисео оксид,
анхидрид постојане **HJO_4**

метаперјодна (H_3JO_5 орто и H_5JO_6 пара),

Најјача киселина али слабије

оксидационо средство од HJO_3

Соли перјодати